

УДК 348.147

НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ЯК ЗАСІБ СТИМУЛЮВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ

Гала М.,
м.Мукачєво

Сьогодні вищої освіти характеризується реалізацією вимог Болонського процесу. Вищими навчальними закладами України здійснено перехід до ступеневої освіти, впроваджено кредитно-модульну систему навчання. Серед поставлених цілей є такі, результативність яких неможливо визначити на певному етапі, оскільки їх ефективність можлива тільки після вдосконалення процесу викладання. Наше зацікавлення становить процес викладання іноземної мови. У центрі уваги досконале володіння іноземними мовами студентами ВНЗ, як передумова мобільності та збільшенню шансів на працевлаштування, ефективному міжнародному спілкуванню й доступу до інформації.

Знання іноземної мови як засобу соціального спілкування є невід'ємною частиною освітнього розвитку. Процеси євро-інтеграції вимагають високого рівня іноземної мовленнєвої компетенції. Випускник вищого навчального закладу повинен мати високий рівень іноземної мовленнєвої компетенції. Потреба у практичних навичках іноземної мови передбачена Програмою Міністерства науки і освіти України для випускників університетів. Це означає, що в період навчання студенти повинні оволодіти цілим комплексом мовленнєвих навичок і вмінь як основи комунікативного рівня. Сукупність мовленнєвих і комунікативних навичок необхідно розвивати у всіх видах діяльності: аудіюванні, мовленні, читанні, письмі, а також перекладі фахових текстів [4].

Питання модернізації педагогічної освіти в рамках Болонського процесу досліджують В.Андрущенко, І.Бабин, В.Грубінко, С.Довгий, В.Кремень, В.Литвин та ін. У своїх публікаціях автори розкривають завдання та критерії освіти, аналізують переваги й недоліки реформування системи освіти, оцінюють перспективи розвитку [1].

Метою даної статті є аналіз навчання іноземної мови через призму професійно-особистісного розвитку студентів та виділення головних засобів та методів реалізації комунікативного, самостійно-індивідуального та технологічного

підходів у процесі викладання іноземної мови.

Методика викладання іноземних мов потребує урізноманітнення та оновлення, а саме: залучення різних методів з метою розвитку мовленнєвих комунікативних навичок студентів. На сьогодні домінують три підходи щодо вдосконалення викладання іноземних мов: комунікативний, самостійно-індивідуальний та технологічний. Постійно зростаюча потреба у фахівцях, які вільно володіють іноземною мовою на професійному рівні, зумовлює процес вдосконалення викладання іноземної мови.

Головною метою навчання іноземної мови є оволодіння мовою не лише як інформативним засобом, а й користування мовою як засобом спілкування в професійно – орієнтованих комунікативних ситуаціях майбутньої професійної діяльності. Відтак увагу зосереджують на комунікативному підході. Мовленнєва спрямованість та ситуативність формують визначення комунікативного підходу і водночас є його принципами.

Реалізації комунікативного підходу сприяє атмосфера колективного спілкування, співпраця студентів, координування викладача, взаємодія викладача зі студентами. Все це характеризує спеціальну форму організації пізнавальної діяльності – інтерактивне навчання, метою якого є створення комфортних умов навчання. Така форма навчання передбачає перенесення акценту з навчаючої діяльності викладача на пізнавальну активність студента, що сприяє розвитку його активності, творчості, ініціативності, розвитку особистих здібностей, гнучкості. До найпопулярніших інтерактивних методів навчання іноземної мови можна віднести метод групової дискусії. Характер та атмосфера колективного обговорення проблеми створюють сприятливі умови для розвитку навичок і умінь стисло, чітко та лаконічно висловлювати свої думки, уважно вислуховувати думки інших і аргументовано відстоювати особисті погляди. Застосовуючи цей інтерактивний метод під час проведення практичних занять з іноземної мови, викладач

скеровує студентів на самостійне вирішення поставленої проблеми. Створення проблемних ситуацій та їх визначення сприяє розвитку креативності в пошуках спільного прийняття рішень. Так народжується дискусія – найактивніша форма мислення, переваги якої для вивчення іноземної мови беззаперечні (вміння висловити власну думку). Навчально-пізнавальна діяльність методом групової дискусії відбувається у таких етапах: створення груп, визначення та обговорення проблеми, слухання іншого погляду, знаходження компромісу з іншими, що розвиває вміння висловлюватися іноземною мовою. Щоб підвищити ефективність застосування цього методу у процесі викладання іноземної мови, пропонується розгляд актуальних проблем для майбутнього фахівця у певній сфері відповідно до напрямку ВНЗ, факультету і спеціальності. Таким чином інтерактивна форма навчання особливо вагомим для вивчення іноземної мови, адже перебуваючи у активній діяльності, студент постійно знаходиться у мовному середовищі.

Вивчення іноземної мови варто розглядати як процес адаптації до умов наявного соціального середовища, що відбувається під час організованої діяльності. Мовне середовище – інформативна складова соціального середовища перебування людини, в якому значуща інформація передається мовними засобами (відтворення за допомогою знаків мови). Важливим є залучення інтерактивних методів у процес вивчення іноземних мов, ефективність яких доведена в експериментальних дослідженнях вітчизняних та зарубіжних педагогів (А.Балаєва, О.Пометун, Л.Пироженко).

Ефективність вивчення іноземних мов значною мірою залежить від викладача як організатора навчального процесу. Проте на цьому етапі у процесі приєднання до Болонського процесу вагомим місцем посідає індивідуально-самостійна діяльність студента. Нині у багатьох країнах світу в основу вищої освіти покладено самостійну та індивідуальну роботу студентів. Дуже важливим аргументом проти різкого зміщення у бік самостійного навчання у галузі мовної підготовки є її комунікативний характер. Хоча звичайно деякі аспекти, наприклад, фонетичний, можуть базуватися на роботі студентів у фонетичних класах (лабораторія) і передбачати виконання великої кількості самостійних, практичних, лабораторних завдань. Ще одним важливим аргументом збільшення долі самостійної та індивідуальної роботи є той факт, що самостійність розвиває у студента здатність глибше розмірковувати, шукати шляхи вирішення проблем. Діяти самостійно означає знаходити правильні акценти у великому розмаїтті точок зору, а все це є дуже важливим для життєдіяльності у сучасному складному суспільстві. Сьогодні у зв'язку з переходом на кредитно-модульну систему організації навчального процесу та рейтингову систему оцінювання знань та вмінь студентів слід переглянути форми організації самостійної роботи, розробити бюджет часу з кожної навчальної дисципліни, відведеного на її виконання. Сьогодні в педагогічних колективах та в пресі часто дискутується питання перенавантаження студента, саме цим викликана необхідність розробки бюджету часу на самостійну роботу з кожної навчальної дисципліни, аргументованою трудомісткістю виконання того чи іншого завдання. Упродовж останніх років вища

школа шукає шляхи удосконалення організації та змісту навчально-виховного процесу, беручи до уваги два дієві і значущі європейські документи: з одного боку – програму Ради Європи «Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання», з другого – положення Болонської конвенції про інтеграцію європейських систем освіти.

Самостійна навчальна діяльність є одним із компонентів внутрішньої оболонки системи підготовки студентів університетів. Самостійною навчальною діяльністю називають різноманітні види індивідуальної та пізнавальної діяльності, яка здійснюється на навчальних заняттях або поза ними за завданнями викладача, під його керівництвом, однак без його безпосередньої участі. Реалізація цих настанов вимагає від особистості, яка навчається, активної розумової праці, самостійного виконання різних видів пізнавальних завдань, застосування раніше засвоєних знань на основі педагогічного керівництва [2].

Мотивуючи студентів до індивідуальної роботи, викладач набуває роль радника, консультанта, помічника. Серед індивідуально-самостійних робіт розглянемо два типи та їхні етапи:

- Проектна робота Індивідуальне читання
1. Вибір тематики. 1. Опрацювання літератури.
 2. Опрацювання літератури. 2. Оформлення термінологічного словника.
 3. Презентація/ усна доповідь. 3. Анотування тексту.
 4. Оцінювання. 4. Оцінювання.

Перевагами таких робіт є введення нових лексичних одиниць в іноземну мовленнєву компетенцію студентів та використання фахової термінології у майбутній професійній діяльності. Особливе значення має звітність про виконання індивідуальної роботи. У першому випадку – презентація проектної роботи, за допомогою якої студент поступово долає мовний бар'єр і страх перед аудиторією, розвиваючи навички говоріння. У

другому випадку – анотування чи реферування тексту після опрацювання оригінальної іноземної літератури, що розвиває науковий стиль письма іноземною мовою. Оцінюючи індивідуальну роботу студента, викладач повинен пам'ятати, що виставляючи бали, він мотивує подальшу пізнавальну та науково-пошукову діяльність студента.

Актуальність використання інтернет-методик у навчальному процесі пов'язана не тільки із технологічним прогресом, а й з постійним прагненням почерпнути дедалі більший обсяг інформації. Залучення таких методів у процес навчання іноземних мов поєднує інформативний та культурологічний аспекти, оскільки один із принципів викладання іноземних мов – той, який акцентує на вивченні мови в культурному контексті. Інтернет є цінний для пошуку інформації різного спрямування (географічної, історичної, соціальної, культурної, економічної та політичної), що особливо важливо для вивчення іноземних мов.

Спілкування за допомогою електронної пошти в Інтернеті є корисним засобом для вивчення іноземної мови в аудиторії. Електронна пошта дає змогу студентам контактувати з первинними носіями мови, яку вивчають. Застосування інтернет-методик в аудиторній діяльності студентів на практичних заняттях з іноземної мови є джерелом їхньої

додаткової мотивації завдяки розширенню мовного середовища та пізнання культури іноземної країни, а також у соціальній, професійно-академічній та практичній спрямованості такої діяльності. Загалом організація практичного заняття з іноземної мови є класичною (поєднання різних видів діяльності: мовлення, аудіювання, читання, написання). Огляд наведених підходів засвідчує ефективність і практичність у застосуванні, адже створювати всі умови для ефективного оволодіння іноземними мовами – особли-

во важливе завдання для викладачів ВНЗ України у процесі приєднання до Болонського процесу.

На нашу думку, застосування вищенаведених методів сприяє вдосконаленню процесу викладання іноземної мови і робить процес професійної підготовки студентів особистісно-орієнтованим. У подальшому дослідження вимагають розробка методичного забезпечення курсів іноземного навчання та засобів викладання тощо.

Література та джерела

1. Бородіна Г.І. Комунікативно-орієнтоване навчання іноземній мові у немовному вузі / Ганна Іванівна Бородіна // Іноземні мови. – 2005. – №2.
2. Національна доктрина розвитку освіти в Україні у XXI столітті // Освіта. 2002. – № 347.
3. Ніконова Н.Т. Організація системи роботи з використанням активно-орієнтованого методу навчання / Н.Т.Ніконова // Актуальні проблеми викладання іноземних мов у вищій школі. – Донецьк, 2003.
4. Основні засади розвитку вищої освіти в Україні в контексті Болонського процесу (Документи і матеріали 2003-2004 рр.) / За ред. В.Г.Кременя. – К., 2004.
5. Дубасенюк О.А. Професійно педагогічна освіта: сучасні концептуальні моделі та тенденції розвитку: Монографія [О.А.Дубасенюк, О.Є.Антинова, С.С.Вітвицька та ін.] / За ред. А.Й.Капської. – Житомир, 2006.
6. Соціальна педагогіка: підручник для студентів вищих навчальних закладів / М-во освіти і науки України, НПУ ім.М.П.Драгоманова, Ін-т соц. роботи та управління / За ред. А.Й.Капської. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ: Центр учбової літератури, 2006. – 468 с.
7. Сучасні проблеми лінгвістичних досліджень і методика викладання іноземних мов професійного спілкування у вищій школі: Зб. наук. пр. / За ред. В.Т.Сулима, С.Н.Денисенко. – Ч.2. – Львів, 2007.

Автор розглядає процес викладання і вивчення іноземної мови у контексті професійно-особистісного підходу. Проаналізовано методи реалізації комунікативного, самостійно-індивідуального і технологічного підходів у викладанні іноземних мов.

Ключові слова: вивчення іноземної мови, професійно-особистісний підхід.

Автор рассматривает процесс преподавания и изучения иностранного языка в контексте профессионально-личностного подхода. Проанализированы методы реализации коммуникативного, самостоятельно-индивидуального и технологического подходов в преподавании иностранных языков.

Ключевые слова: изучение иностранного языка, профессионально-личностный подход.

The author of the article has examined the process of a language teaching and learning in the context of professional and personal approach. The methods of communication, self-individual and technological approaches in teaching of foreign languages have been analysed.

Keywords: language learning, professional and personality approach.